

Het gedachtegoed van... Lev Vygotsky

written by Wessel Peeters

4 april 2018

Binnen het onderwijs zijn er verschillende pedagogen, onderzoekers, filosofen en psychologen die tot op de dag van vandaag invloed hebben op hoe wij onze lessen vormgeven. Binnen de serie 'Het gedachtegoed van...' verdiepen we ons in het gedachtegoed van één van die invloedrijke personen. In dit artikel: Lev Vygotsky.

What a child can do today with assistance, she will be able to do by herself tomorrow.

Lev Vygotsky

Lev Semjonovitsj Vygotsky was een Russische psycholoog van Joodse komaf, wie zijn werk sterk is beïnvloed door Karl Marx (de grondlegger van het Marxisme, wat wordt gezien als de voorloper van het Communisme). Hij is onder andere bekend van de *zone van de naaste ontwikkeling*.

Vygotsky werd geboren op 17 november 1896 in het plaatsje Orsja in Belarus (toen onderdeel van het Russische Keizerrijk). Zijn vader was bankier, wat Vygotsky de mogelijkheid gaf om naar het Ratner's Gymnasium for Jewish men te gaan, een Joodse privéschool in Gomel, Belarus.

Na het behalen van zijn diploma ging hij op aandringen van zijn ouders *medicijnen* studeren, om vervolgens in het eerste leerjaar over te stappen naar een *studie rechten*. Tijdens deze studie verdiepte hij zich vrijwillig in de Russische literatuur, met name literatuur gericht op de politiek en maatschappij. In 1917 behaalde Vygotsky zijn diploma rechten. Na een onrustige en ietwat onbekende periode rondom de Russische Revolutie, verbond Vygotsky zich in 1924 verbonden aan het Instituut voor Psychologie in Moskou. Na zijn proefschrift over "The Psychology of Art" (pas in 1960 gepubliceerd) en het boek "Pedagogical Psychology". Het is ook in deze jaren dat hij werkt binnen de ['Vygotsky Cirkel'](#): een invloedrijk netwerk van psychologen, medische specialisten en wetenschappers die zich bezighielden met hersenen en gedrag.

The true direction of the development of thinking is not from the individual to the social, but from the social to the individual.

In de hierop volgende jaren werd duidelijk dat Vygotsky een sterk aanhanger was van het Marxisme (wat hem niet altijd in dank werd afgenomen): de Marxistische psychologie zag hij als een belangrijk alternatief voor bijvoorbeeld filosofische scholen. Mede vanuit dat gedachtegoed, passende bij het Marxisme, begeleide Vygotsky enkele studenten bij het bestuderen van de ontwikkeling van hogere cognitieve functies, zoals het geheugen, selectieve aandacht, het leren van taal en

het maken van beslissingen. Dit deed hij vanuit 3 invalshoeken: de instrumentale invalshoek, de ontwikkelingsgerichte benadering en de cultuurhistorische benadering. Hierop volgde een aantal jaren (\pm 1925 - 1930) waarin Vygotsky stoeide met zijn eigen theorie, wat onder andere is terug te vinden in het [holistische onderwijs](#). Zijn laatste werk waar hij aan begon, was een *theorie over het bewustzijn*. Dit werk is helaas nooit afgemaakt: Vygotsky overleed 1934 op 37 jarige leeftijd aan de gevolgen van tuberculose.

Het gedachtegoed van Lev Vygotsky

Lev Vygotsky zijn gedachtegoed werd pas in de jaren '80 bekend in de westerse wereld, toen de invloed van mensen als [Jean Piaget](#) aan het afnemen was (terwijl Jean Piaget vooral de nadruk legde op de interactie van het kind met de fysische wereld ([sociaal-constructivisme](#)), legde Vygotsky de nadruk op de sociale wereld (sociaal-cultureel; iets waar in die tijd steeds meer aandacht voor kwam).

Minder bekend werk, wat voortkomt uit de 'instrumentale periode' (begin jaren '20) van Vygotsky, gaat onder andere over de stadia van socialisatie van jonge kinderen. Hierna volgt een periode van zelfreflectie (eind jaren '20), waarin hij het werk van onder andere de Vygotsky Cirkel herziet. Deze kritiek werd aangevuld met kritiek van buitenaf, met name gericht op Vygotsky zijn werk over 'hogere' en 'lagere' cognitieve functies. Het gedachtegoed van Vygotsky is dan ook steeds in ontwikkeling geweest. Feit is wel dat Vygotsky altijd van mening is geweest dat de ontwikkeling van een individu als een kleine schakel in een lange keten is, wat zich kenmerkt door een aantal essentiële mechanismen (zie hieronder).

De invloed van Lev Vygotsky

Zijn meest bekende werk, en daarmee ook zijn invloed, komt voort uit zijn 'holistische periode' (einde jaren '20): publicaties over de relatie tussen een individu en de cultuur en de rol van communicatieprocessen bij de opvoeding en het onderwijs. Dit gaat vaak om onafgerond, sterk gefragmenteerd werk wat destijds vaak dan ook niet is gepubliceerd. Boeken die er tegenwoordig van Vygotsky zijn, zijn dan ook vaak samengesteld uit verschillende werken van Vygotsky.

A child's greatest achievements are possible in play, achievements that tomorrow will become her basic level of real action.

Internalisering

Kinderen maken cultuur (sociale regels, normen en waarden) eigen, door hulp van volwassenen. Dit kan ook worden omschreven als socialisatie. Volgens Vygotsky nemen kinderen naarmate zij ouder worden het gedrag van volwassenen steeds meer over. Dit doen zij door dingen meerdere malen zelf te doen. Daardoor zijn volwassenen steeds minder nodig, maar niet als het om nieuwe ervaringen gaat (zie hieronder). Een belangrijk gegeven hierbij is spelen: [door te spelen ontwikkelt het kind](#) (maar ook een volwassene, wat vaak wordt vergeten) abstracte betekenis van de voorwerpen in de wereld. Dit is een cruciale functie in de ontwikkeling van hogere mentale functies.

Zone van naaste ontwikkeling

De zone van de naaste ontwikkeling (ZNO) is ongetwijfeld het meest bekende werk van Vygotsky. Het is het verschil tussen wat een kind zonder hulp kan doen en wat hij of zij mét hulp kan doen. Vygotsky stelde dat een kind het voorbeeld van een volwassene volgt en geleidelijk aan het vermogen ontwikkelt om bepaalde taken zonder hulp of ondersteuning uit te voeren. Het is volgens hem belangrijk om kinderen uit

te dagen: leerlingen van ervaringen voorzien die zich in de ZNO bevinden. Deze theorie komt vaak voor in het onderwijs en is ook terug te vinden bij bijvoorbeeld [#gamification](#) ([scaffolding](#)). Ook kan de ZNO goed worden gekoppeld aan de [Flow theorie](#) van Mihaly Csikszentmihaly.

Denken, taal en schrift

Een andere belangrijke invloed van Vygotsky, voortkomend uit de instrumentale periode (begin jaren '20) van Vygotsky en door hem zelf meerdere malen herzien, is die op taalontwikkeling en het denkproces. In tegenstelling tot hoe veel mensen over taal dachten, was Vygotsky destijds van mening dat denken wordt gevormd door taal en dat taal dus niet een uiting is van denken. Mensen leren dan ook van buitenaf: door sociaal bezig te zijn.

Een ander belangrijk gegeven is het schrift: door het schrift kunnen woorden buiten het moment (de context) worden plaatst, waardoor abstract en

wetenschappelijk denken mogelijk is. Meer over deze gedachte kun je [hier](#) lezen.

The teacher must adopt the role of facilitator not content provider.

Kritiek op het werk van Vygotsky is er ook. Allereerst in zijn tijd: het Marxisme zou er voor zorgen dat hij vernauwend dacht. Kritiek uit de meer recente geschiedenis is er ook. Zo zou hij te veel het belang van taal in het denken benadrukken: taal zou te veel een voorwaarde zijn om te denken. Een ander kritiekpunt, is die op de ZNO: het belang van de noodzaak tot begeleiding (als kenmerk van uitdaging) zou te overdreven zijn; het zou kinderen te afhankelijk maken, wat de controle van ouders versterkt, waardoor kinderen lui kunnen worden.

Meer lezen over Lev Vygotsky? Het boek '[Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes](#)', gaat over de hierboven omschreven gedachten van Vygotsky. Ook interessant is wellicht '[Vygotsky for Educators](#)'. Wil je meer weten over het leven van Vygotsky dan kun je het boek '[Understanding Vygotsky](#)' lezen.

Dit artikel is afkomstig van [Vernieuwenderwijs.nl](https://www.vernieuwenderwijs.nl).

Bekijk de meeste recente versie van ons artikel op onze website.

